

Examen VWO
2016

tijdvak 1
dinsdag 24 mei
9.00 - 12.00 uur

Grieks

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 26 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.
Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 1 ἐπεραιώθη τὸν Ἀράξεια

Bij deze handeling ondervond Cyrus geen tegenstand van de Massageten.

- 1p 1 Beschrijf in eigen woorden de oorzaak daarvan. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen hebt gelezen.

Regel 1-9 Ἐπείτε t/m εἶπε

In het VN-verdrag over de rechten van het kind (1989) wordt de minimumleeftijd voor rekrutering en participatie in het leger op 15 jaar gesteld. In 2000 aanvaardden de VN een facultatief protocol bij het verdrag waarin de minimumleeftijd op 18 jaar wordt gesteld; in 2002 trad het in werking. Het verdrag verbiedt deelnemende landen en rebelligroepen om minderjarigen in te zetten in militaire conflicten.

- 1p 2 Leg uit dat de Perzen in Cyrus' tijd geen bezwaar zouden hebben tegen dit verdrag. Baseer je antwoord op een gegeven uit de regels 1-9 (Ἐπείτε t/m εἶπε).

Regel 18-20 Κῦρος t/m Δαρεῖον

In een fragment dat wordt toegeschreven aan de Romeinse auteur Petronius, staat: "Niet de tempels van de goden noch hemelse machten sturen dromen naar ons toe, maar ieder maakt zijn eigen dromen."

- 1p 3 Leg uit dat Herodotus' opvatting in de regels 18-20 (Κῦρος t/m Δαρεῖον) hiermee **niet** overeenkomt.

Regel 18-20 τῷ t/m Δαρεῖον

In regel 19 komt tweemaal het woord αὐτοῦ voor.

- 2p 4 a. Beschrijf in eigen woorden naar wie of wat het eerste αὐτοῦ verwijst.
b. Beschrijf in eigen woorden naar wie of wat het tweede αὐτοῦ verwijst.

Regel 23 ἄλλων

- 1p 5 Noteer de naam van het volk dat hiermee bedoeld wordt. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen hebt gelezen.

Regel 27 φυλάξων

- 1p 6 Beschrijf in eigen woorden hoe lang hij dat moest doen. Baseer je antwoord op een gegeven uit de regels 9-17 (Ἵστασπερς t/m ἔλεγχον).

Regel 31 ἀλεξομένους

- 1p 7 Citeer het Griekse woord uit het voorafgaande (vanaf Ἵστάσπηρς regel 26) waaruit kan worden afgeleid dat deze actie weinig kansrijk zou zijn.

Regel 33 Οἱ δὲ Πέρσαι

- 1p 8 Welk deel van de Perzen wordt hiermee bedoeld? Citeer bij wijze van antwoord het desbetreffende Griekse tekstelement uit de regels 26-33 (Ἵστάσπηρς t/m ἠῦδον).

Regel 38 Ἄπληστε αἵματος

Deze uitdrukking krijgt in het verhaal over Cyrus en Tomyris een figuurlijke en een letterlijke invulling.

- 2p 9 a. Beschrijf in eigen woorden de figuurlijke invulling van Ἄπληστε αἵματος. Baseer je antwoord op het voorafgaande (vanaf Ὑστάσπης regel 26).
b. Beschrijf in eigen woorden de letterlijke invulling van Ἄπληστε αἵματος. Baseer je antwoord op het vervolg van Tekst 1 (niet in dit examen afgedrukt).

Regel 36 τῶ, regel 38 τῶ en regel 39 τῶ

- 1p 10 Welk van deze drie gevallen wijkt in woordsoort af van de andere twee? Ga in je antwoord in op de woordsoort van alle drie vormen.

Regel 40 οἴνου

- 2p 11 a. Citeer het Griekse tekstelement uit het voorafgaande (vanaf Ἄπληστε regel 38) dat inhoudelijk overeenkomt met οἴνου (regel 40).
b. Citeer het Griekse tekstelement uit het vervolg (t/m κατυβρίσας regel 44) waarmee Tomyris hetzelfde bedoelt als met οἴνου (regel 40).

Regel 38-46 Ἄπληστε t/m κορέσω

In totaal geeft Tomyris in deze regels drie opdrachten, ook al gebruikt ze niet in alle gevallen een imperativus.

- 2p 12 Beschrijf deze drie opdrachten in eigen woorden. Laat ὑπόλαβε τὸν λόγον (regel 42-43) buiten beschouwing.

Tekst 2

Regel 1 Καμβύσης t/m ἐμάνη

- 1p 13 Beschrijf in eigen woorden wat met τοῦτο τὸ ἀδίκημα wordt bedoeld. Baseer je antwoord op het voorafgaande (niet in dit examen afgedrukt).

Regel 2-3 τὸν ἀδελφεὸν Σμέρδιν ἐόντα πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς

- 2p 14 a. Leg uit dat de toevoeging ἐόντα πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς de dramatiek verhoogt.
b. Citeer uit de regels 13-16 (Πρῶτον t/m Πέρσαι) het Griekse tekstelement waarmee hetzelfde bedoeld wordt als met πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς.

Regel 6-7 ὄψιν τοιήνδε

In Tekst 1, regel 1-17 (Ἐπεῖτε t/m ἔλεγχον) heeft Cyrus een vergelijkbare droom.

- 2p 15 a. Beschrijf in eigen woorden de overeenkomst tussen beide dromen.

De reactie van Cyrus op de droom is anders dan die van Cambyses.

- b. Beschrijf in eigen woorden in welk opzicht de reactie van Cyrus verschilt van die van Cambyses. Ga in je antwoord in op beide reacties.

Regel 9-10 μή μιν ἀποκτείνας ὁ ἀδελφεὸς ἄρχη

Deze uitleg van de droom is niet juist.

- 2p 16 a. Beschrijf in eigen woorden waaraan Cambyses wél overlijdt. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen hebt gelezen.
b. Beschrijf in eigen woorden in welk ander opzicht de droom door Cambyses verkeerd wordt begrepen.

In een Perzische inscriptie uit de tijd van Darius is het volgende te lezen: “Zo spreekt Darius de koning: ‘Hij die Kambugiya (= Cambyses) werd genoemd, de zoon van Kurus (= Cyrus), behorend tot ons geslacht, was koning vóór mij. Deze Kambugiya had een broer, Bardiya (= Smerdis) genaamd, die dezelfde vader en dezelfde moeder had als Kambugiya. Later doodde Kambugiya deze Bardiya. Toen Kambugiya Bardiya gedood had, werd het bij het volk niet bekend dat Bardiya gedood was. Daarop ging Kambugiya naar Egypte’.”

In bovenstaande inscriptie over Cambyses wordt een andere volgorde van de gebeurtenissen beschreven dan in de regels 2-11 (ἐξεργάσατο t/m μιν).

- 2p 17 a. Beschrijf in eigen woorden het verschil in volgorde. Ga in je antwoord in op zowel regel 2-11 (ἐξεργάσατο t/m μιν) als op bovenstaand citaat.

Het feit dat Herodotus’ volgorde afwijkt van de volgorde in bovenstaande inscriptie, is te verklaren vanuit een gegeven in de regels 1-2 (Καμβύσης t/m φρενήρης).

b. Leg dit uit.

Regel 2-11 Καὶ t/m μιν

- 2p 18 Welke twee gevoelens koesterde Cambyses ten opzichte van zijn broer? Citeer bij wijze van antwoord de twee desbetreffende Griekse woorden uit de regels 2-11 (Καὶ t/m μιν).

Regel 14 ἐξεργάσατο, regel 15 συνοίκεε, regel 15 Ἔγημε, regel 17 ἠράσθη, regel 18 εἶρετο

- 1p 19 Zet de bovenstaande vijf werkwoordsvormen in chronologische volgorde.

Regel 19 τὸν βουλόμενον

- 1p 20 Noteer het eerste Griekse woord uit de regels 19-31 (Οἱ t/m κτείνει) waarmee wordt gesuggereerd dat Cambyses’ gesprekspartners begrijpen dat hij met τὸν βουλόμενον op zichzelf doelt.

Regel 19-23 Οἱ t/m ἀνάκειται

Elders vertelt Herodotus:

“Tot bevelhebber over de kustbewoners stelde hij Otanes aan, wiens vader Sisamnes, die behoord had tot de koninklijke rechters, door koning Cambyses was gedood, omdat hij voor geld een onrechtvaardig vonnis had gevelde.”

- 1p 21 Citeer uit de regels 19-23 (Οἱ t/m ἀνάκειται) het Griekse tekstelement dat inhoudelijk vergelijkbaar is met ‘omdat hij voor geld een onrechtvaardig vonnis had gevelde’.

Regel 22 δικάζουσι en regel 23 ὑπεκρίνοντο

- 2p 22 Verklaar het verschil in tijd tussen beide werkwoordsvormen en ga daarbij in op de context.

Regel 27 τε

- 1p 23 Citeer de twee Griekse werkwoordsvormen die door τε met elkaar worden verbonden.

Regel 33 νικωμένου δὲ τοῦ σκύλακος

Deze woorden worden door O. Damsté als volgt vertaald:

“toen het hondje het dreigde af te leggen”.

- 1p 24 Op grond van welk grammaticaal gegeven in de Griekse tekst is de vertaling ‘dreigde’ mogelijk?

Regel 32-45 Ἑλληνες t/m ἀποθανεῖν

Herodotus vertelt in deze regels de Griekse en de Egyptische versie van de gebeurtenissen.

- 2p 25 In welke van de twee versies neemt de vrouw het initiatief? Licht je antwoord toe en ga daarbij op beide versies in.

Regel 44-45 Τὸν δὲ t/m ἀποθανεῖν

Het volgende citaat, waarin een vergelijkbare gebeurtenis wordt beschreven, is afkomstig van de Romeinse geschiedschrijver Tacitus: “Toen de spelen waren afgelopen, stierf Poppaea door een vlaag van woede van haar echtgenoot, die haar, terwijl zij zwanger was, een trap met de hiel gaf.”

- 2p 26 a. Citeer uit de regels 44-45 (Τὸν δὲ t/m ἀποθανεῖν) het Griekse tekstelement waarvan **geen** parallel voorkomt in bovenstaand citaat.
b. Citeer uit de regels 44-45 (Τὸν δὲ t/m ἀποθανεῖν) het Griekse tekstelement dat inhoudelijk overeenkomt met ‘terwijl zij zwanger was’.

Let op: de laatste opdracht van dit examen staat op de volgende pagina.

Tekst 3

38p

Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij Tekst 3.
Vertaal de regels 1 t/m 10 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.